

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.6969616>

Інноваційні процеси суспільного розвитку й мораль

Парафійник Н. І., канд. філос. наук, доцент

Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського

«Харківський авіаційний інститут»,

Волик Н. Г., старший викладач

Національний університет «Полтавська політехніка ім. Юрія

Кондратюка»

Останнім часом у суспільстві дедалі активніше пролонгується думка, що внаслідок розвитку науки, життя людства загалом і кожної окремої людини зокрема дедалі більше покращується. З погляду побутових зручностей, очевидно, що так, але з погляду морального – не завжди: не все так однозначно. Сучасний світ характеризується фундаментальними трансформаціями. Саме інновації відіграють важливу роль у формуванні нового соціокультурного порядку. Вони, тобто інновації, породжують нове бачення місця та ролі людини в соціоприродній системі, виділяючи місце та роль особистості як активного суб'єкта, творця нового типу суспільних відносин. Фактично, процес постійного розгортання інновацій у світі, що глобалізується, є визначальним елементом соціокультурного розвитку.

Говорячи про технічні та технологічні досягнення лише останнього століття, ми вже втрачаємо набір епітетів для того, щоб перерахувати всі досягнення, які стали буденністю людського буття. Досягнення нанотехнологій останніх десятиліть дають можливість людині бути вічно молодою з погляду зовнішнього вигляду. Щоправда, поки що не все можна замінити та виправити в життєдіяльності людського організму, проте це лише проблема часу. А ось з погляду моралі та моральності не все так однозначно: чи можна стверджувати, що наші сучасники морально досконаліші порівняно із попередниками? Інновації стають потужним соціальним фактором, що перетворює особистість на засіб техногенного середовища та об'єкт маніпулювання з боку масової культури. Фактично, суспільство та створені ним інновації перебувають сьогодні у вкрай суперечливих стосунках.

Будучи одним із факторів становлення та розвитку культури, інновації виступають досить складним соціокультурним феноменом. Усі зміни, породжені інноваціями в системі суспільних відносин та обумовлений ними резонанс у всіх сферах суспільного життя, вимагають невідкладного їхнього теоретичного осмислення. Але чи можуть допомогти вирішенню нагальних проблем сучасності ці інновації без вирішення суттєвих соціальних проблем...

Сучасне суспільство виникло внаслідок тривалого та складного процесу формування. Учені по-різному підходять до вивчення історії людства. Утім, які б підходи ми не взяли, незаперечним залишається факт виникнення індустріального суспільства лише три століття тому. Однак, як кардинально змінилися спосіб і якість життя людей за такий короткий проміжок часу порівняно із загальною історією людства. Люди масово почали переселятися до міст для роботи з механізмами. Поступово вдосконалювалися всі сторони життя та діяльності людей. Поліпшувалася якість життя людей загалом. зрештою, науково-технічна революція заклала передумови переходу від індустріального до постіндустріального, технологічного та інформаційного типу суспільства. Світ вийшов на шлях глобалізації.

Світ глобалізується, і від цього нікуди не дінешся. Але хотілося б визначитися з морально-етичною стороною та оцінкою цього процесу.

Важливою складовою процесу глобалізації є різні складові інформаційного процесу, новітніх інформаційних технологій. Парадокс ситуації полягає в тому, що сучасне суспільство, переживаючи в той самий час постіндустріальний, інформаційний, технологічний етапи, поєднує у собі як прогресивний, так і регресивний моменти розвитку. Плюси та мінуси сучасного етапу розвитку суспільства виявляються одночасно у всіх сферах, напрямках та видах життєдіяльності людства. Одні називають цей феномен – свідченням колапсу людської історії, інші – стрибком у нову якість існування соціуму, треті – новою парадигмою існування людства.

Сучасне населення планети земля, особливо жителі передових демократичних держав, дедалі більше тяжіє до свободи, тобто відмовляється від зовнішніх регуляторів поведінки людей (чи держави, чи церкви, чи сім'ї). Але свобода не може бути безмежною. Свобода – це пізнана необхідність... Живучи в суспільстві, потрібно дотримуватися певних правил гуртожитку, хоча б заради виживання. Відповідно, вибір певної лінії поведінки індивідом є одночасно й вибором форми відповідальності за свій вибір. Саме усвідомлення останнього й робить сучасного суб'єкта суспільних відносин моральною особистістю.

Завданням нової освітньої парадигми має стати виховання людини-інноватора, особистості нового типу, здатної критично мислити, формувати нові знання та знаходити можливості для втілення їх у практику життєдіяльності суспільства. Людина-інноватор – це передусім морально досконала особистість, здатна не просто робити вибір власної лінії поведінки у суперечливому світі громадського буття, а й брати відповідальність за цей свій вибір і можливі його наслідки як для себе, так і для оточення й людства в цілому.